

Válság vagy robbanás

Kiutak a társadalmi válságból konferencia nyitó beszéde

Nagy tisztelettel köszöntök minden kedves vendéget, érdeklődött és meghívott előadót. Külön öröm számunkra, hogy Francis Wurtz úr az Európai Parlament Északi Zöldek és Balpártok volt frakcióvezetője, örökös Európai Parlamenti képviselő megtisztelt jelenlétével és segíti a munkánkat. Külön szeretném kifejezni hálámat Dr. Tabajdi Csaba Európa Parlamenti képviselőnek, hogy elvállalta a konferencia védnökségét és komoly összeggel támogatta a rendezvényünket, a Táncsics Alapítvány és a Le Monde Diplomatique magyar kiadójával egyetemben. Köszönöm a meghívott előadóknak is, hogy időt és fáradságot nem kímélve eljöttek és közreadják, álláspontjukat, felvállalják véleményüket, ami a mai világban nem biztos, hogy egy életbiztosítás. De ha félünk, nem lehetünk demokraták. A mai nap előadóival szemben egyetlen kikötésünk volt csak: a demokrácia feltétlen hívei legyenek. Nem azzal foglalkoztunk ki baloldali, ki liberális, ki jobboldali, hanem azzal ki sorolható a demokraták közé.

Mit is jelent a válság, krízis szó? A görög „krinein” szóból ered, amely azt jelenti „fordulópont”, „döntési pont”. A válság egy adott rendszer belső működési zavara, melyet már rutinszerűen önkorrekcióval nem lehet kijavítani, a külső beavatkozások pedig csődöt mondanak, és ez jobb esetben az adott rendszer széteséséhez, leállításához vezet, rosszabb esetben robbanáshoz, felkeléshez. Reményeim szerint ettől a robbanástól még messze vagyunk, de a széteséshez közeli állapotban van a magyar társadalom, de lehet, hogy egész Európa is ebben az állapotban van. A cselekvő értelmiséget súlyos felelősség terheli, hogy a helyzet idáig fajult. A mai konferenciát azért is hoztuk létre, hogy az értelmiség eme bűnén egy kicsit enyhíteni tudjunk. Bár édesapám mindig azt mondta nekem: „Fiam az értelmiség és az értelmesség nem egy kategória.”

Különösnek hathat, hogy a magyar viszonyok között egy jómódú, nem eladósodott, tehetős városban arról beszélünk, hogy az elszegényedésből, a társadalmi válságból milyen kiutat lehet találni. Szoboszló mindig is különös város volt, ha csak azt mondom, hogy a JOBBIK egyik helyi vezetője cigányzenész, vagy azt, hogy ebben a városban még nem volt FIDESZ-es városvezető, akkor sok mindent elárultam a városról. Ha viszont azt mondom, hogy van olyan belvárosi iskola, ahol hétfőn a tízórai szünetet egy órával előbbre kellett hozni, mert a gyerekek kiszédültek a padból az éhség miatt, akkor el lehet gondolkodni azon, milyen is a magyar valóság.

Nem volt véletlen, hogy a konferenciányitó dalának a Hair-ből a Jöjj el napfény című dalt választottuk, a fiatalokat felkészítő Virág Éva tanárnővel közösen. Ugyanis nagyon hiányzik egy olyan nemzedék, mint amilyenek a '68-as fiatalok voltak. Ők voltak a lázadás nemzedéke, akik mára jól fészült, pocakos

úriemberek módjára nyugdíjba vonulnak és az általuk hagyott úrt nem töltötték be az utánuk jövő generációk /kivétel ez alól talán Mészáros Balázs barátom/. A másik üzenete a dalnak, hogy ma nagyon sokan várják a napfény eljövetelét. Ferge Zsuzsa számításai szerint 3,5 millióan várják, hogy a hétköznapjaik a napfény melegétől jobbra forduljon. Ha a politikai közakarat az elszegényedés folyamatát a magyar cigány együttélés problémájára fogja lesilányítani, és nem társadalmi válságként kezelni a kialakult helyzetet, akkor ez valóban robbanáshoz fog vezetni, amelynek nem lesznek győztesei, csak vesztesei.

A mai helyzetet a reneszánsz megjelenése előtti állapothoz tudnám hasonlítani. Akkor a Gutenberg galaxis, most az internet korszak megjelenése. Akkor és most is a társadalmi szakadék mérhetetlen növekedése, elszegényedés volt a jellemző. Akkor a 100 éves háború vége, most pedig a hidegháború korszakának lezárulása. A reformáció, a protestáns etika megjelenése volt a válasz ezekre a kihívásokra. Ma nagyon hiányzik Luther Márton 1517. október 31-én Wittenbergben kifüggesztett 95 pontjához hasonló tézissor. A Blaire-i harmadik út csődöt mondott, Brandt-i bad godesberg-i gondolatkör felett pedig eljárt az idő. A globalizálódó világ kihívásaira pedig csak az elszegényedés lett a válasz. Sto gyélaty? /Mi a teendő?/, ahogy Lenin mondta annak idején. Én 4+1 gondolatkör köré tudnám csoportosítani a kiút problémakörét. A plusz egy azt gondolom mindenki sejti, a gazdaság kérdése, a másik négy gondolat:

1. Munkavilága, termelői közösségek
2. Oktatás, ifjúság
3. Szociális problémák /ide sorolnám az együttélés és közbiztonság kérdését is/
4. Társadalmi megegyezés, társadalmi párbeszéd.

Az itt elhangzott összes előadást el szeretnénk küldeni egy jól körülhatárolt közgazdász társaságnak, hogy szembesítsük őket azzal, hogyan lehetne robbanás nélkül kilábalni ebből a társadalmi válságból, és ehhez ők mit tudnak hozzátenni. Biztos, hogy az előadók széles köre miatt nem lehet koherens anyagot letenni az asztalra, de pontosan a társadalmi párbeszéd miatt a sokszínűséget tartom nagyon fontosnak. A gazdasági élet szereplőivel tavaszra tervezzük a kerekasztal beszélgetést, és minden meghívott előadót nagy tisztelettel várunk erre a rendezvényünkre is.

Szakmából eredően én az oktatás témakörét szeretném felvezetni.

A foglalkoztatás, az oktatás, a szociálpolitika kérdéseinek összehangolt kezelése teremtheti meg a feltételeket az ország gazdasági növekedéséhez. Ahhoz, hogy a foglalkoztatás növekedjen, olyan munkaerőre van szükség, amelyik képes alkotó módon bekapcsolódni a termelés folyamatába, és képes arra, hogy az élete során újabb és újabb ismeretekre tegyen szert, szükség esetén pályát módosítson. Ennek a képességnek a megszerzése csak jól működő oktatási rendszer esetén biztosítható. A jól

működő oktatási rendszer teremtheti meg az esélyeket ahhoz, hogy mindenki megszerezze a képességeket a munkaerőpiacon történő helytálláshoz.

Jól működő oktatási rendszer elképzelhetetlen, ha az ország lakosainak jelentős része nem tudja biztosítani a megfelelő feltételeket gyermekei részére az iskolába járáshoz. Az oktatás, mint esélyteremtő szolgáltatás, nem képes ellensúlyozni a társadalmi leszakadás problémáit, a munkanélküliséget, a nem megfelelő lakhatási feltételeket. A szociálpolitika segítséget nyújthat ahhoz, hogy a gyermekeink jóllakottak legyenek és meglegyenek azok az eszközei – tankönyv, felszerelés –, amelyek nélkül az iskolába járás nem, vagy nagyon alacsony hatékonysággal oldható meg.

Az egyes személyeknél megjelenő eredmény mellett azonban az oktatási rendszernek hosszabb távú, az egész ország fejlődésére kiható eredménye is van. Minél több azoknak a száma, akik sikeresen járták végig az oktatási rendszert, annál magasabb lesz az ország iskolázottsági szintje. Az iskolázottsági szint emelkedése hozzájárul ahhoz, hogy egyre csökken azoknak a családoknak a száma, ahol a megszületendő gyermekek, a születésüknél fogva az átlaghoz képest lényegesen rosszabb eséllyel indulnak neki az életnek. Természetesen fordítva is igaz ez a megállapítás, amennyiben nő azoknak a száma, akik nem sikeresek az iskolában, emelkedik azoknak a száma is, akiknek kevés az esélyük a munkaerőpiacon, és ennek következtében kevés az esélyük arra is, hogy gyermekük ne hátrányos helyzetből indulva lépjen be az oktatás rendszerébe. A kutatási tapasztalatok szerint a gyermek iskolai sikerességére az anya iskolázottsági szintje nagyobb hatással van, mint az apáé.

A társadalmi változások motorjának az oktatásnak kellene lennie. Nem véletlen, hogy a regnáló hatalom itt erőlteti a legjobban az átalakulást. Az értelmiség azon vitatkozik, hogy mi legyen a magyar és történelem tantervekben, közben pedig a társadalom 2/3 elől elzárják a felemelkedés útját. Hivatalosan le van írva, hogy a 8. osztályt végzett tanulók 50%-a csak szakmát tanulhat, 30%-a érettségit adó szakközépiskolába járhat /innen a társadalomtudományi egyetemekre a tovább lépés nem lesz lehetséges/ és csak a végzősök 20%-a léphet be az érettségi adó gimnáziumokba, ahonnan egyetemekre lehet majd bejutni. erről kellene vitatkozni, igazából és nem a tantervekről. Ez egy olyan társadalomképet vetít előre, amely Európa perifériájára, a bedolgozó és összeszerelő alkalmazottak országává teszi Magyarországot.

Az oktatás valóban az összeomlás szélére sodródott, valóban át kellett alakítani, mert nem volt finanszírozható tovább. Ezen ürügyet felhasználva alakítja át a hatalom úgy az oktatást, hogy az elitek felé ne legyen átjárás, a közép és alsóközép osztály ne legyen képes annyi, kulturális tőkét felhalmozni, hogy magasabb társadalmi osztályba tudjon lépni. Ez azért is szomorú, mert voltak nagyon szép kísérletek melyek jobboldali politikusok nevéhez kötődnek. Hadd emeljem ki itt Hódmezővásárhelyt, ahol Lázár János irányítása alatt a szegregált iskolákat teljesen felszámolták és az országos mérések alapján a

budai kerületek utáni eredményeket érték el a kompetenciamérések és a nemzetközi mérések alapján. De ilyen kísérlet volt Hosszúpályiban, Hejőkeresztúron, Sajókazán, Igazgyöngy Művészeti Iskola Berettyóújfalu, vagy a Ghandi Gimnázium, de ide sorolnám Csermely professzor úr munkásságát is. Sajnos nem ők lettek a mértékadók.

A másik nagy hiátusomat az egyházakkal szemben szeretném megfogalmazni. Böjte Csaba erdélyi tevékenysége gondolom az itt jelenlévők előtt nem ismeretlen. Az öt bevett magyar felekezet közül valaki mondjon már egy nevet is a határainkon belül, aki egyházi vonalon a szegények oktatásával foglalkozna. Közben 2000 óta az egyházi iskolák száma megduplázódott, de egyetlen iskola sem jött létre az egyházi fennhatóság alatt, amely leszakadó térségekben nyújtana segítséget. Pedig külföldön nagyon szép példák vannak a felzárkózást segítő egyházi módszerekre: lásd Kolping iskolarendszer a Katolikus egyházban.

Az oktatási rendszer feladata ezért kétirányú: egyrészt javítani kell azoknak az arányát, akik a munkaerőpiacon való helytálláshoz szükséges ismereteket, jártasságokat, képességeket, bizonyítványokat és oklevelet szereznek, másrészt második esélyt kell biztosítani azok részére, akik bármilyen oknál fogva ezek hiányában léptek ki az iskolarendszerekből.

Én 11 pontban foglaltam össze, hogy mit kellene tenni, hogy az oktatás valóban azt a szerepet tudja betölteni, ami történelmi küldetése lenne valójában:

1. A társadalmi párbeszéd mielőbbi elindítása az érintettek bevonásával /pedagógusok, önkormányzatok, kutatók, gazdasági élet szereplői/
2. Egységes alapképzés bevezetése 16 éves korig, általános iskolai oktatás 10 osztályossá kiterjesztése, 0 évfolyam bevezetése /iskola előkészítő/.
3. Tananyagcsökkentés, tanulói óraszám emelése, kompetenciák fejlesztése, nem az ismeretanyagok növelése.
4. Jó példák bevezetése /Hódmezővásárhely, Hejőkeresztúr/.
5. Felügyeleti rendszer újra gondolása, a pedagógus által hozzáadott értékek mérése.
6. Konfliktus kezelés és a kisebbségi kultúra oktatása minden pedagógus számára.
7. Minden 3 integrálandó gyermek mellé egy érettségizett pedagógiai asszisztens alkalmazása /a közmunka programban alkalmazottakkal is meg lehetne oldani/.
8. A leszakadó térségekben, vagy ahol a tanuló létszám 10%-át meghaladja a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek számát, ott 30%-kal magasabb bér járjon.
9. A duális szakképzés helyett, az alapozó szakképzés kerüljön vissza az iskolai keretek közé.

10. A felnőtt képzés újra beemelése a közoktatás rendszerébe,
életfogytiglani tanulás feltételeinek biztosítása.

11. Új népi kollégiumi rendszer elindítása az Európai Unió pénzeiből.

Zárásként engedjék meg, hogy egy kicsit nosztalgiazzak. 23 évvel ezelőtt Szegeden volt az első Reformkörüi találkozó, ahol először találkoztam Tabajdi Csabával. Ott hangzott el Pálfi G. István szájából a következő mondat: „Nehogy, olyan változásokat indítsunk el, aminek az lesz a következménye, mint amikor a gőzmozdonyba a magasfeszültséget belevezetjük. Az egész modernizációnak fog tűnni, de azt fogjuk tapasztalni, hogy ez piszkosul rázza és a vonat sem megy előre.” Sajnos igaza lett Pálfi G Pistának.

Kívánok mindenkinek jó munkát és szellemi töltekezést a mai itt létük idejére.